

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра українознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філософського факультету

(вказати назву структурного підрозділу)

Іван КАРПЕНКО

(вказати П.І.Б керівника)

2023_ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Мови міста: архітектура, мас-медіа, фотографія, реклама, мурали

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 03 Гуманітарні науки

(шифр і назва)

спеціальність 034 Культурологія

(шифр і назва)

освітня програма Урбаністичні студії

(шифр і назва)

спеціалізація _____

(шифр і назва)

вид дисципліни за вибором

(обов'язкова / за вибором)

факультет філософський

2023/2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою філософського факультету
“_16_” червня 2023 року, протокол №_6_

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Анастасія БОЖЕНКО, канд. іст. наук, старший викл. каф.
українознавства, Марина КУРУШИНА, канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри
українознавства, Ірина СНІТКО, канд. архітектури, доцент каф. українознавства.

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства
Протокол від “12” червня 2023 року № 11

 в. о. завідувача кафедри українознавства
В'ячеслав ПОТОЦЬКИЙ

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником
проектної групи)
назва освітньої програми Урбаністичні студії

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
(керівник проектної групи)

 Дмитро ЧОРНИЙ
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією філософського факультету Харківського
національного університету імені В. Н. Каразіна.
(назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна)

Протокол від “_14_” червня 2023 року №_10_

Голова методичної комісії Сергій ГОЛІКОВ
(підпис) (прізвища та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Мови міста: архітектура, мас-медіа, фотографія, реклама, мурали» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки “Урбаністичні студії” бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності “034 Культурологія”

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни: поглиблення знань студентів щодо репрезентацій міст в архітектурі, мас-медіа, фотографії, рекламі та муралах та набуття практичних навичок роботи з вищеперахованими явищами культури.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни: ознайомитися з методами дослідження архітектури, мас-медіа, фотографії, реклами, муралів; розглянути практичні кейси; навчитися аналізувати культурні явища в урбаністичному середовищі.

В ході вивчення дисципліни мають сформуватися такі загальні та спеціальні компетентності, відповідно до стандарту освітньо-професійної програми “Урбаністичні студії”:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 7. Здатність працювати автономно.

ЗК 9. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ФК 1. Здатність презентувати результати професійної діяльності в усній та письмовій формі, надавати відповідну аргументацію;

ФК 3. Здатність аналізувати культурну політику в інституціях різних рівнів;

ФК 5. Знати основи теорії та історії урбаністики, сучасних тенденцій формування та розвитку міського простору;

ФК 10. Мати навички самостійної роботи з феноменами культури та культурними інституціями, з дослідницькою літературою;

ФК 13. Здатність оцінювати матеріальну та духовну цінність об'єкта культурної спадщини різних історичних періодів та географічних ареалів.;

ФК 14. Здатність дотримуватися стандартів професійної етики та міжкультурної комунікації.

1.3. Кількість кредитів - 4

1.4. Загальна кількість годин - 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	-й
Семестр	

8-й	-й
Лекції	
20 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
20 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
80 год.	год.
у тому числі індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання: студент має бути здатним використати отримані знання у практичній діяльності, знати основні підходи до аналізу відповідних культурних явищ та теоретичну базу, необхідну для такого аналізу. У відповідності з стандартом освітньо-професійної програми “Урбаністичні студії” студент має вміти:

ПРН 1. Аналізувати ефективність культурних політик, технологій реалізації культурних ідей у контексті конкретних параметрів їх впровадження;

ПРН 2. Мати навички критичного мислення, викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати їх аргументацію;

ПРН 3. Вести публічну дискусію та підтримувати діалог з питань української культури з фахівцями та нефхівцями;

ПРН 6. Інтерпретувати культурні джерела (речові, друковані, візуальні, художні) з використанням спеціальної літератури та визначених методик, аргументовано викладати умовиводи щодо їх змісту;

ПРН 7. Демонструвати знання з основних теоретичних напрямів, шкіл, концепцій, теорії і філософії культури;

ПРН 8. Виявляти, перевіряти та узагальнювати інформацію щодо різноманітних контекстів культурної практики, визначати ступінь їх актуальності із застосуванням релевантних джерел, інформаційних, комунікативних засобів та візуальних технологій;

ПРН 9. Демонструвати комплексне розуміння міської структури і пов’язаних із нею проблем місцевого самоврядування, міського адміністрування та планування, збереження міської історії та культури;

ПРН 10. Обґрунтовувати, розробляти та реалізовувати культурні події та проекти з дотриманням законодавства та у відповідності до визначених мети та завдань;

ПРН 13. Аналізувати ефективність культурних політик, технологій реалізації культурних ідей у контексті конкретних параметрів їх впровадження;

ПРН 14. Здійснювати експертну оцінку культурних об’єктів за заданими критеріями та надавати рекомендації щодо їх соціальної актуалізації.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Культурологічна сутність міста

Тема 1. Місто як текст. Особливості прочитання міста як тексту. Семіотична модель міста. Як місто «промовляє». Місто як накопичувач, передавач, перетворювач та генератор культури. Місто як символічне, знакове середовище буття людини. Місто як сукупність текстів і місто як гіпертекст.

Тема 2. Мова архітектури.

Роль архітектури у «мовному» просторі міста. Елементи та зв'язки. Автентична та сучасна символіка в архітектурному й культурному просторі міста.

Тема 3. Візуальний вимір міської культури

Історія фотографії. Репортажна фотографія. Вулична фотографія. Візуальна антропологія. Аналіз візуальних джерел. Образ міста у фотографіях. Мурали на вулицях міста та право на місто. Вуличне мистецтво як частина міського простору

Тема 4. Реклама в міському просторі.

Основні способи розміщення реклами в місті. Законодавство у сфері реклами в Україні. Глобальні і регіональні рішення. Зонування міста і стратегії розміщення реклами. Дизайн-код міста. Візуальний шум і колористика міста. Співмасштабність реклами. Кольорова палітра міста й реклама. Експерименти у сфері міської реклами. Очищення міста від зовнішньої реклами: переваги й недоліки. Досвід Сан-Пауло.

Тема 5. Місто як меседж і меседжі про місто. Роль мас-медій.

Формування образу міста в мас-медіях. Брендування міст. Міські медії як актори міського життя і майданчики для комунікації.

Розділ 2. Особливості формування образу міста

Тема 1. Образ в архітектурі та містобудуванні

Чинники, що формують образ міста. Сприйняття архітектури пересічними громадянами. «Змістовність» архітектурної мови на професійному рівні.

Тема 2. Значення історичного контексту у формуванні образу міста.

Історичні передумови розвитку міста як складник його образу. Вплив історичного контексту на сучасність. Відповідність історичної системи знаків та символів потребам сьогодення. Залучення історичного контексту для формування образу сучасного міста.

Тема 3. Місто і ландшафт. Підпорядкування чи протиставлення.

Вплив природно-географічних чинників на міське планування. Відображення особливостей природного ландшафту у міському плануванні. Штучний ландшафт як інструмент збагачення образу міста.

Тема 4. Партисипаторне планування. Діалог жителів і влади з містом.

Принцип діалогу у розбудові міста. Залучення ідей та принципів розвитку природного світу. Побудова ієрархії містобудівних елементів. Генеза зміни поколінь та соціальна реконструкція простору.

Тема 5. Мова архітектури як засіб формування ідентичності.

Місто як живий організм. Історія. Локація. Характер містобудівного простору в деталях. Автентика простору. Діалог стилів у містобудівному просторі. Фільтри для прийняття рішень.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
	л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Розділ 1. Культурологічна сутність міста

<p>Тема 1. Місто як текст. Особливості прочитання міста як тексту. Семіотична модель міста. Як місто «промовляє». Місто як накопичувач, передавач, перетворювач та генератор культури. Місто як символічне, знакове середовище буття людини. Місто як сукупність текстів і місто як гіпертекст.</p>	2	2			8					
<p>Тема 2. Мова архітектури. Роль архітектури у «мовному» просторі міста. Елементи та зв'язки. Автентична та сучасна символіка в архітектурному й культурному просторі міста.</p>	2	2			8					
<p>Тема 3. Візуальний вимір міської культури Історія фотографії. Репортажна фотографія. Вулична фотографія. Візуальна антропологія. Аналіз візуальних джерел. Образ міста у фотографіях. Муралі на вулицях міста та право на місто. Вуличне мистецтво як частина міського простору.</p>	2	2			8					
<p>Тема 4. Реклама в міському просторі. Основні способи розміщення реклами в місті.</p>	2	2			8					

<p>Законодавство у сфері реклами в Україні. Глобальні і регіональні рішення. Зонування міста і стратегії розміщення реклами. Дизайн-код міста. Візуальний шум і колористика міста.</p> <p>Співмасштабність реклами. Кольорова палітра міста й реклама.</p> <p>Експерименти у сфері міської реклами. Очищення міста від зовнішньої реклами: переваги й недоліки. Досвід Сан-Пауло.</p>											
<p>Тема 5. Місто як меседж і меседжі про місто. Роль мас-медій.</p> <p>Формування образу міста в мас-медіях. Брендування міст. Міські медії як актори міського життя і майданчики для комунікації.</p>	2	2			8						
Разом за розділом 1	10	10									
Розділ 2. Особливості формування образу міста											
<p>Тема 1. Образ в архітектурі та містобудуванні. Чинники, що формують образ міста. Сприйняття архітектури пересічними громадянами. «Змістовність» архітектурної мови на професійному рівні.</p>	2	2			20						
<p>Тема 2. Значення історичного контексту у формуванні образу міста.</p> <p>Історичні передумови</p>	2	2			20						

Місто як живий організм. Історія. Локація. Характер містобудівного простору в деталях. Автентика простору. Діалог стилів у містобудівному просторі. Фільтри для прийняття рішень.											
Разом за розділом 2		10	10			40					
Усього		20	20			80					
о											
годи											
н											

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Місто як символічне, знакове середовище буття людини.	2
2	Історичний контекст міської забудови як діалог поколінь.	2
3	Міський ландшафт як засіб урізноманітнення мови	2
4	Діалог у партисипаторному плануванні	2
5	Архітектурна мова та ідентичність міста	2
6	Аналіз міської фотографії.	2
7	Стріт-арт та формування міського простору	2
8	Мурали та право на місто	2
9	Очищення міста від зовнішньої реклами: переваги й недоліки. Досвід Сан-Пауло	2
10	Співмасштабність і візуальний шум (аналіз реклами в конкретних містах світу).	2
	Разом	20

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Відображення історичного контексту в міському плануванні (місто на вибір студента). Есей, презентація.	20
2	Аналіз архітектурного об'єкта (на вибір студента). Мінідослідження.	20
3	Образ міста у сучасному мас-медіа (на вибір студента). Есей, презентація.	20
4	Аналіз реклами в міському просторі (місто на вибір студента).	20
	Разом	80

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено робочим планом

7. Методи навчання

Лекція, інтерактивна лекція, практичні заняття, робота парами, дискусія.

7. ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

	Діяльність в аудиторії	Онлайн-діяльність
Попередня підготовка	опитування вхідний контроль	ознайомлення або повторення термінології, необхідної для роботи з темою у тестовій формі
Подача нової інформації	презентація; дискусія	відео та текстові лекції література з теми в електронному вигляді
Тренування	обговорення питання-відповіді практичні завдання не на оцінку	виконання інтерактивних вправ робота у малих групах онлайн
Виконання практичного завдання	завдання, що виконуються під час практичних занять	різномірні індивідуальні та групові завдання, робота над спільними документами
Оцінювання	контрольна робота опитування	усна відповідь (відеозапис) виконання практичного завдання письмова робота
Рефлексія	діалог, групове обговорення короткі усні / письмові відповіді на питання	розроблення нотаток до лекцій підготовка мультимедійних презентацій відповіді на рефлексивні питання
Зворотній зв'язок	групові та індивідуальні консультації • коментарі під час заняття від викладача	консультації у месенджерах та за допомогою e-mail

8. Методи контролю

Оцінка успішності знань студентів здійснюється у формах поточного контролю (виступи на семінарах, усного опитування) і підсумкового письмового екзамену.

Для оцінки знань студентів використовують такі форми контролю: поточний, контрольні роботи та екзамен.

Поточний контроль знань студентів здійснюється під час проведення семінарських занять протягом семестру і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Оцінюється рівень знання студентами першоджерел, наукової літератури, вміння логічно та послідовно виступати під час обговорення питань плану семінарського заняття, ставити та відповідати на запитання. Студент може набрати від 1 до 60 балів за роботу на семінарах протягом семестру.

Підсумковий контроль знань студентів проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі вивчення дисципліни у формі письмового екзамену в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені навчальним планом. Екзаменаційні білети включають три питання: перше і друге спрямовані на встановлення рівня загальної теоретичної підготовки студента і оцінюються максимально по 12 балів кожне; третє передбачає вміння аналізувати документи та літературу, максимальна оцінка – 16 балів. Рівень знань на екзамені оцінюється:

37-40 балів, якщо студент дав правильну та повну відповідь на всі три поставлених питання, міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, демонструє вміння пов'язувати події минулого із сучасним розвитком, логіку та аргументованість викладення (наведення прикладів, аналогій, знання головних дат з історії України), вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу;

32-36 балів ставиться студенту, якщо він відповів на всі три запитання, добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;

27-31 ставиться студенту у випадку, якщо він відповів на всі три запитання, в основному опанував теоретичні знання з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але відповідь є недостатньо аргументованою, виявляє неточності, невміння оцінювати факти та явища;

21-26 балів ставиться, якщо всі три питання розкриті неповно та/або логіка відповідей вимагає істотного виправлення;

1-20 балів студент отримує, якщо у відповіді не розкриті повністю всі три питання, продемонстровано недостатнє знання фактичного матеріалу, наукових визначень, відсутні посилання на першоджерела та рекомендовану наукову літературу;

0 балів студент отримує в разі відсутності відповідей на питання екзаменаційного білету.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Контрольна робота, не передбачена	Індивідуальне завдання	Разом	Екзамен	Сума
Розділ 1					Розділ 2									
T1	T2	T3	T4	T5	T1	T2	T3	T4	T5					
5	5	5	5	5	5	10	5	5	10	--	—	60	40	100

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, атестації (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Здобувач освіти не допускається до складання екзамену, якщо він не набрав впродовж семестру 10 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90 – 100	<u>для чотирирівневої шкали оцінювання</u> відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Rose G. Visual Methodologies: An Introduction to the Interpretation of Visual Materials. SAGE, 2007. 287 p.
2. Nas P.J.M. Cities Full of Symbols: A Theory of Urban Space and Culture. Leiden: Leiden University Press. 2011. 304 p.
3. Cuthbert A. The Form of Cities. Political Economy and Urban Design. Blackwell Publishing, 2006. 328 p
4. Лернер Ж. Акупунктура міста. Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. - 150 с.
5. Eco, Umberto. The Role of the Reader: Explorations in the Semiotics of Texts. Milton Keynes: Lightning Source UK, 2011.
6. Lotman, Juri M.; Vjatcheslav V. Ivanov; Pjatigorskij, Aleksandr M.; Toporov, Vladimir N.; Uspenskij, Boris A. Theses on the semiotic study of cultures (as applied to Slavic texts) In: Salupere, Silvi; Torop, Peeter; Kull, Kalevi (eds.) Beginnings of the Semiotics of Culture. (Tartu Semiotics Library 13), 51–77. Tartu: University of Tartu Press, 2013[1973].
7. Lynch, Kevin. The Image of the City. Cambridge, London: MIT Press, 1960.
8. Norbert-Schulz, Christian. Genius loci. Towards a phenomenology of architecture. Edinburgh college of art library, 2004.

Допоміжна література

1. Mulcahy L. Flessas T. Limiting law: art in the street and street in the art. Law, Culture and the Humanities. Retrieved from <http://eprints.lse.ac.uk/64564/>
2. Tunnacliffe C. The power of urban street art in re-naturing urban imaginations and experiences. Retrieved from https://www.ucl.ac.uk/bartlett/development/sites/bartlett/files/migrated-files/WP_182_Claire_Malaika_T_June_0.pdf
3. Mendelson-Shwartz E., Mualam N. Taming murals in the city: a foray into mural policies, practices, and regulation. 2020. International Journal of Cultural Policy. DOI: 10.1080/10286632.2020.1722115
4. Мурали — втілення символічної влади для зміни образу міста. Режим доступу: <https://mistosite.org.ua/uk/articles/muraly-vt%D1%96lennya-symvol%D1%96chnoyi-vlady-dlya-zm%D1%96ny-obrazu-m%D1%96sta>
5. Rose G. Visual Culture, Photography and the Urban: An Interpretive Framework. 2014. Space and Culture India, 2(3). DOI: [10.20896/saci.v2i3.92](https://doi.org/10.20896/saci.v2i3.92)

6. Паскаль Г. Переформування спільного міста. На перетині мистецтва, політики і громадського життя. 36 статей. Харків, 2019. 120 с.
7. Borden I. Forty Ways to Think About Architecture: Architectural History and Theory Today [Text] / I. Borden, M. Fraser, B. Penner. – Wiley, 2014. – 283 p.
8. (Не)задоволення публічними просторами. Урбаністичні студії [Текст]. – Київ : Всесвіт, 2017. – 342 с.
9. У пошуках обличчя міста: Практика саморепрезентації міст України в індустріальну та постіндустріальну добу. Х., 2021.
10. Курушина М. Назви готелів, ресторанів і продукції як "подвійні дзеркала" символів міста // У пошуках обличчя міста: Практики саморепрезентації міст України в індустріальну та постіндустріальну добу, колект. монограф./ Ред. кол.: Кравченко В. (заг. ред.), Посохов С. (заг. ред.), Куліков В., Любавський Р., Рачков Є. Міністерство освіти і науки України; Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна. – Харків: Видавництво Точка, 2021. С. 398-408.
11. Лернер Ч. Креативне містотворення: його сила і можливості. Харків: Фоліо, 2020. 252 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Visual Methodologies: An Introduction to Researching with Visual Materials

<https://study.sagepub.com/rose4e>

<https://oohtoday.com/the-stealthy-politics-of-urban-advertising/>

https://issuu.com/alenjosephjames/docs/time_square_new_york_-_urban_design_study

<https://www.amusingplanet.com/2013/07/sao-paulo-city-with-no-outdoor.html>

<https://milart.ucf.in.ua/murals/>

<https://medium.com/@niko.bo/will-berlin-become-the-worlds-first-ad-free-capital-1ef5261969e4>

https://ips.ligazakon.net/document/view/z960270?an=0&ed=2023_07_11